

ਪ੍ਰਤਾਪ ਦੰਡਾ

តំបន់ ផែិក...

સોમવાર, તા. ૧૪ જુલાઈ ૨૦૨૫

બ્રિક્સથી અમેરિકાને પોતાનું વર્યસ્વ જોખમાવાની બીક

અમેરિકાના રાષ્ટ્રપતિ ડેનાલ ટ્રમ્પ દ્વારા દુનિયાના વિભિન્ન દેશો ઉપર ઊંચા ટેરિક લાદવાના નિર્જયનો શરૂઆતથી જ વિરોધ થઈ રહ્યો છે, જેમાં બ્રાઝિલમાં યોજાયેલાં બ્રિક્સ શિખર સંમેલનનાં ઘોષણાપત્રમાં પણ તેની આલોચનાનો ઉમેરો થયો છે. જો કે, બ્રિક્સ દ્વારા કરવામાં આવેલી આ ટીકા ટ્રમ્પને ખૂંચી ગઈ છે અને તેમણે બ્રિક્સ સમૂહને જ અમેરિકા અને અમેરિકી ચલણ ઢેલર વિરોધી ગળાવી દીધો છે. તેમણે ટેરિકને વખોડાના બ્રિક્સ સાથે કોઈ પણ પ્રકારનો નાતો રાખનારા દેશને પણ અતિરિક્ત ૧૦ ટકા ટેરિકની ધમકી આપી દીધી છે, તો ટ્રમ્પ અને અમેરિકાનાં આ વલણના હિસાબે એક સવાલ થયો સ્વાભાવિક છે કે, શું ખરેખર અમેરિકા બ્રિક્સ દેશોથી અસ્વામતી અનુભવેછે? શું હવે આવવાના રાખના સમયમાં બ્રિક્સ અને અમેરિકા વચ્ચે ટકરાવ જોવા મળી શકે છે? જો કે, રશ્યા, ચીન અને દક્ષિણ આફ્રિકા તરફથી તાત્કાલિક સંસ્થા આપી દેવામાં આવી છે કે, બ્રિક્સનો હેતુ કોઈની સામે ટકરાવનો નથી. બ્રિક્સ માત્ર દુનિયાના વિકસાતા દેશો વચ્ચે સહયોગનો એક મંચ માત્ર છે. અમેરિકાએ એપ્રિલમાં ચીન અને ભારત સહિતના દુનિયાના દેશો ઉપર જેવા સાથે તેવા વેરા વસ્તુલવાની નીતિ અપનાવીને ઊંચા ટેરિકદરો ઊંઢેર કર્યા હતા. જો કે, આ નિર્જયને ૮૦ દિવસ માટે મોક્કફું રાખીને કેટલાક દેશો સાથે પરસ્પર સમજૂતીથી ટેરિકના દરો નિર્ધારિત કરવા માટે વાતાવારો શરૂ કરવામાં આવી હતી. ટ્રમ્પની આ નવી ટેરિકનીતિમાં તેના સૌથી મોટા નિશાને ચીન રહ્યું હતું, જેના હિસાબે બંને પક્ષે સામસામે ઊંચા વેરા લાદવાની જહેરાતો પણ થવા લાગી હતી. ચીન અમેરિકાના ટેરિકથી સૌથી વધુ પ્રભાવિત થનારો દેશ છે અને તેના હિસાબે તે બ્રિક્સના મંચનો ઉપયોગ અમેરિકા ઉપર દબાડું વધારવા માટે કરવા માગું હોય તે પણ સમજ શક્ય તેવું છે. જો કે, બ્રિક્સ સંમેલનમાં ચીનના રાષ્ટ્રપતિ શી જિનપિંગની ગેરહાજરી આમાં સુકૂબ બની ગઈ. આના હિસાબે બ્રિક્સની એકતા સામે સવાલ ઊંચા. બીજાબાજુ રશ્યાના રાષ્ટ્રપતિ લ્યાદિમીર પુતિન આમાં વિડિયો કોન્ફરન્સનાં માધ્યમથી જોડાયા. એટલે કે, આ સમૂહમાં વ્યક્તિગત હાજરી આપનારા વિશ્વાના શીર્ષ નેતાઓ પેકી એક વડાપ્રધાન નરેન્દ્ર મોદી હતા, તેથી બ્રાઝિલમાં યોજાયેલી આ બેદકનું ઘોષણાપત્ર ભારતના પ્રભાવમાં ઘડાયું હોવાની શંકા પણ અમેરિકાને ગઈ હોય તેવું બની શકે. બ્રિક્સની સ્થાપના થઈ ત્યારે બ્રાઝિલ, રશ્યા, ભારત, ચીન અને દક્ષિણ આફ્રિકા તેના સદસ્ય હતા, ત્યારબાદ ગત વર્ષે તેવું વિસ્તરણ કરવામાં આવ્યું અને આમાં ઈડોનેશિયા, ઈરાન, ઈજિમ, ઈથિયોપિયા અને યુનોને પણ સદસ્યતા આપવામાં આવી. આ બધા દેશો કોઈને કોઈ તબક્કે પોતાની રાષ્ટ્રીય મુદ્રામાં પરસ્પર કારોબાર કરવાની હિમાયત કરી ચૂક્લા છે. જેને અમેરિકા અને ટ્રમ્પ ડેલરના પ્રભુત્વ વિરોધી ખરુંયન્ત્ર માની રહ્યા છે. બીજાબાજુ બ્રિક્સ દેશો ઢેલર (ઉપર નિર્ભરતામાંથી છૂટવા માટે પોતાનાં ચલણમાં વેપાર શરૂ કરે, તો તેમાં અમેરિકાને એઈ વિનિયોગ દેવી કરેલી હોઈએ) ની સર્વાનુભૂતિને વેચાયાં હોય.

વિમાન દુર્ઘટનાની તપાસ

દેશ અને વિદેશમાં ભારે ગમગીની સાથે ચક્કાર જગાવનારી અમદાવાદની વિમાન દુર્ઘટનાની તપાસનો પ્રાથમિક અહેવાલ બહાર પડતાં આ અક્સમાત અંગેની અસ્પષ્ટતામાં વધારો થયો છે. આ તપાસ અહેવાલ અક્સમાતના સંભવિત કારણો પરના જવાબ આપવાને બદલે સવાલો વધારે એવો બની રહેતાં અક્સમાતમાં માર્યા ગયેલાઓના પરિવારજનોથી માંગીને સમાન્ય નાગરિકો સૌની માટે રોખમાં વધારો થયો છે. આવા ગંભીર અક્સમાતનો તપાસ અહેવાલ રતના અઢી કે ગ્રાણ વાગ્યે જાહેર થયો તે સાથે જ તેની સામે અંદેશો જાગ્યો હતો, પણ જેમ-જેમ વિગતો પર ધ્યાન કેન્દ્રીત કરાયું તેનાથી આ અહેવાલના ઔચિત્ય સામે સવાલ ઉભા થવા લાગ્યા છે. સાથોસાથ આવો અધક્યરો તપાસ અહેવાલ બહાર પાડવાની જરૂરત પણ ગળે ઉત્તરે તેમ નથી. જો અન્ય તપાસ અહેવાલોની હજી રાહ જ જીવાની હતી, તો પછી આ અહેવાલના આધારે કોઈ તારણ કાઢવાના પ્રયાસોને યોગ્ય ગણી શકાય તેમ નથી. રાબેતા મુજબ આ કામચલાઉ અહેવાલે સમાચાર માધ્યમો પર વિમાની ઉઝ્યનના કહેવાતા નિષ્ણાતોનો રાફ્ટો ફાટ્યો હોય તેવો તાલ સર્જયો છે. અમદાવાદની હવાઈ દુર્ઘટનાના આ અહેવાલમાં વિશ્વસનીયતાનો અભાવ સામે આવી રહ્યો છે. ખાસ તો આ પ્રારંભિક અહેવાલમાં એવું બતાવવાનો પ્રયાસ થયો છે કે, ક્યાંક ને ક્યાંક પાઈલટોની ભૂલ થઈ હતી, પણ આવા અનુભવી પાઈલટ દીંગળની સ્થિત્ય બંધ કરી નાખવાની ભૂલ તો કરી શકે નહીં. વળી વિમાનોમાં આવી કોઈ ભૂલને તત્કાળ સુધારવાની વ્યવસ્થા પણ હોય છે. પાઈલટોની વાતચીતની વિગતો પરથી આવી છાપ પડે છે. વિમાનના એન્જિનમાં ખામી સર્જાઈ હોઈ શકે એવી છાપ મજબૂત થઈ રહી છે. જો કે, પ્રાથમિક અહેવાલે પણ એવી પણ શંકા જગાવી છે કે, આ તપાસ કરનારાઓએ વિમાન ઉત્પાદક કંપનીના બોર્ડિંગનો બચાવ કરવાનો તખતો તૈયાર કર્યો છે. જો કે, આખી દુનિયા જાણે છે કે, બોર્ડિંગ કંપનીનાં નિર્મિણ દરમ્યાન સલામતીના મુદે પૂરતું ધ્યાન અપાતું ન હોવાની ફરિયાદો સતત સામે આવતી રહી છે. ખરેખર તો ૨૫૦થી વધુ લોકોનો ભોગ લેનારી અમદાવાદની આ ગમખાવાર દુર્ઘટનાની ભારત સરકારે તલસ્પર્શી તપાસ કરાવવી જોઈએ. ભારત સરકાર અને તેની નાગરિક ઉઝ્યનની સલામતીને સંબંધિત એજન્સીઓએ એર ઇન્ડિયાની સાથે રાખીને સત્યને શોધીને તેને દુનિયા સમક્ષ મૂકવા પર ધ્યાન આપવાની જરૂરત છે.

અમદાવાદની હવાઈ દુર્ઘટનાના આ અહેવાલમાં
વિશ્વસનીયતાનો અભાવ સામે આવી રહ્યો છે.
ખાસ તો આ પ્રારંભિક અહેવાલમાં એવું
બતાવવાનો પ્રયાસ થયો છે કે, કચ્ચાંક ને કચ્ચાંક
પાઈલટોની ભૂલ થઈ હતી, પણ આવા
અનુભવી પાઈલટ ઈંધણની સ્થિતિ બંધ કરી
નાખવાની ભૂલ તો કરી શકે નહીં.

આ પરિસ્થિતિ સમજુને રાજ ઠકરે સાથે સમાધાન થયું છે.

ਨਿਸ਼ਾਨ ਛਾਪੀ ਮਾਖਾ ਪਰ, ਨਜ਼ਰ ਸੁਧਰਾਈ ਪਰ

ઉમેદવારો રાજ્યભરમાં ફરી વળશે, જે જુવાણ વિધાનસભાની ચુંટણી સુધી યથાવત् રહેશે એમ મનાય છે

राजकीय प्रवालोः : कुन्नन व्यासः : महाराष्ट्रां राजकारणामां अत्यारेतशाना उपर इन्दौ भाष्यं छे, पाश नेताओपानी नजर - निगाहें मधानगर अर्थात् नी सुधराई ईर्खई उपर छे ! गमे तेम करीने मुंबई सुधराई - जे भारतात्तमां सौथी वयु धनाद्यं छे, वार्षिक बजेट पर्यास हजार करोड्या पाश वृु छे - ते भाथमां आववी जेही ए. भारतुं आर्थिक पाटनगर गणात्ता अर्थात् नी समृद्धि अजोड छे अने तेना सत्ता भेणववा माटे नेताओ आतुर छे. ईर्खई अने महाराष्ट्रानी अन्य महत्वानी सुधराईओनी चूंटवीमां करेवंधुओनु शक्तिपरीक्षण अने लोकप्रियतानो अंदाज मणी जश अने ते छी विधानसभा अने लोकसभानी चूंटवीमां पाश ठाकरेवंधुओ साथे रहीने उर्वे. आ शक्ति मापी लेवावो अवसर छे. लोकसभानी चूंटवीमां ईन्ड. थना पक्षी साथे हता अने विधानसभानी चूंटवीमां अलग - महाराष्ट्र कास आधारी - मोरत्यो थयो हतो. हवे सुधराईनी चूंटवीमां कोई मोरत्यानी दुर नथी. ठाकरेवंधु मोरत्याना उमेदवारो ज हु. महाराष्ट्रभरमां भिन्नी चूंटवी - तमाम सुधराईओ आववी लेवावो अनेतेना उमेदवारो राज्यभरमां शी वणेश, जे जुवाण विधानसभानी चूंटवी सुधी यथावत् रहेशे अम मनाय. अलभत, आ चूंटवी जतवा माटे मराठी भाषानुं शत्र अमोह डोय अम शायचे. इन्दौ भाषा महाराष्ट्र उपर ठेकी बेसाडवानो विरोध गाणतरीपूर्वक घोषी. मुंबईमां हिन्दी भाषी वोट बेंड भाजपा लाथमां छे, तेनी साम आरत्यो अनिवार्य छे ! शिवसेनानो जन्म अने विकास - व्याप १८८०ना यकाओमां थयो, तेमां 'धरतीपुत्रो' ने अन्याय थतो लोवानी फिरियाद अने बिहारी थी आवनारा मुंबईनी समृद्धिमां भाग पडावे छे एवी फिरियाद हत्यानो भाग बज्यो. तमिलभाषाओ सामेना विरोध पछी १८८०ना रायकमां उत्तर भारतीयो-विशेष करीने उत्तरप्रदेश अने बिहारना लोकोनो वाह शरु थयो. १८५८ - पञ्चां नेहरुबे भाषावार प्रांत रचना करी त्यार खाराष्ट्र-गुजरात बे अलग राज्य हतां, पाश मुंबई बें राज्यानुं दिभाषी छानगर बन्यु, ते सामे प्रयंत विरोध अने मुंबई सह सेयुक्त महाराष्ट्र ज्य माटे आंदोलन सक्षण थयु. आम, भाषावानां राजकारणी शुरुआत भाषाना आधारे राजयोनी रस्या थर्थ त्यारी थर्थ छे. महाराष्ट्रां शिवसेनाना पापक भाषासांबंध ठाकरेनां अवसान पछी उद्वय राजकीय वारसदार भन्या ने भत्रीजा राज ठाकरे धृता पउया. राज ठाकरे अमना काकानी जेम जोरावर आकमक नेता तरीके जाणीता छे, पाश अलग महाराष्ट्र नवनिर्माण सेन बनाच्या छतां चूंटवीनां राजकारणामां फाच्या नथी. उद्वय ठाकरे भाजप सांसदमधूती कर्यापैकी सतामां आव्या, पाश सतानी मुक्तना प्रश्ने धृता पात्य अने ते पक्षी चूंटवीमां धारी सफगता मणी नथी. हवे लोकसभा अने राजकारणात विधानसभा पक्षी अमनी त्रीज कसोटी मुंबई सुधराईनी चूंटवीमां छे वास्तवमां राजकीय अस्तित्वनो सवाल छे. अकनाथ शिंदेना भाथमां पक्षानाम - निशान होवावी ते अनेसत्ता फरीशी भेणववी जरुरी छे. राजकारणामां अस्तित्व अनिवार्य छे. आ परिस्थिति समज्ञे राज ठाकरे साथे समाधान थाए छे. मुंबई सुधराईमां १८८८ पशी शिवसेनानी बुझती रही छे. १८८८ दर श १८८८ एकमात्र अपवाद सिवाय सतत पर्यास वर्ष सत्ता भोगव्या पहिले हवे आरपारनी कसोटी छे : मुंबई सुधराई उपर अंकुश - सत्ता डोय तर राज्यमां सत्ता मणी शके छे ! आ वजत मुंबई साथे नवी मुंबई, कल्याश डोबिवली, उल्लासनगर, नासिक, संबाजनगर, औरंगाबाद सहित २३ सुधराईनी चूंटवी छे, तेमां शिवसेनानी एकता अने शक्ति सिद्ध थाय तो तेना असर आगामी विधानसभानी चूंटवी उपर पडे. तेथी हवे ज शिवसेनानी एकता उपर भार भुकायो छे. बने भाई 'साथे' छे - अने रही शक्तो ? अप्रमाणी छे. आ तबक्के सुधराईना अर्थकारण पक्षी राजकारण शरु थाय छे. मुंबई महाराष्ट्रां चूंटवी जतवा माटे सज्जड मुद्दो लोवो जोर्ही. आ दरभियाचा राष्ट्रीय शिक्षणनीतीमां त्रीज भाषा तरीके हिन्दौनु नाम अपायु अने राजकारण अदेश बहार पायो, पाश प्राथमिक - पहेला धोरणाथी हिन्दौ भाषा दाखल करावी जुरुन रही. पांचमा धोरणाथी थर्थ शके, पाश हिन्दौ महाराष्ट्र उपर ठेकी बेसाडवामां आवे छे अम क्षीने विरोध शरु थयो. हिन्दूवन्न पुरस्कर्ता भागासाहेब हता, पाश उद्वये भाजपने छोरीने झोगेसनो हां पक्कयो, त्यार अमना उपर टीका - प्रधार शरु थाय अने हिन्दूवन्न अभावन करावे चूंटवीमां मार पड्यो. हवे हिन्दौ भाषा - भाजपानां हिन्दूवन्न अवधारणा थाय छे. मुख्यप्रमाणे भाषाने लगता आदेश पाणी अंगी लीधा अने निष्णात समितिनो अहेवाल - अभिप्राय माझ्यो छे. मराठी भाषानी गौरव - सम्मान यथावत् लोवा धानां हिन्दौ भाषा ठेकी बेसाडीने मराठी अवमूल्यन थयानो आवेषप अने प्रयार थर्थ रह्यो छे. आमां हिन्दौ भाषाना शोर्ह प्रश्न नथी, पाश मोटी - अमित शाह अने योगी चूंटवीमां भाज मां

જ્યા છે - તેનો પ્રતીકાર કરવા માટે ભાષાનું શત્ર હથવંગું બન્યું છે। મુંબઈમાં આજે મરાઠી માતૃભાષા હોય તેવા લોકોનો સંખ્યાનું જૂથી મોટું છે. તેના પદ્ધી હિન્દી, ઉર્ડૂઅને ગુજરાતી આવે છે. મરાઠી ભાષિકોનો પ્રભાવ ૨૦૧૩થી ૨૦૧૧ દરમિયાન ઘટ્યો છે. મરાઠી માતૃભાષા છે એમ કહેનારાઓની સંખ્યા ૪૫. ૨૪ લાખથી ઘટ્યીને ૪૪.૦૪ લાખ થઈ હતી. ગુજરાતીઓની સંખ્યા પણ ૧૪.૩૪ લાખથી ઘટ્યીને ૧૪.૨૮ લાખ થઈ હતી, જ્યારે હિન્દી ભાષિકોની સંખ્યા ૨૫.૮૨ લાખથી વધીને ૩૫.૦૮ લાખ થઈ હતી. ઉર્ડૂ ભાષિકોની સંખ્યામાં આદટકાનો ઘટાડો થયો હતો. હિન્દી ભાષિકોની સંખ્યા વધુ હોવાથી ચુંટણીમાં બિનમરાઠી ઉમેદવારો જીતી જાય છે એવી ફરિયાદ પણ બરોબર નથી. મહારાષ્ટ્ર વિધાનસભામાં મરાઠી સંખ્યોની સંખ્યા વર્ષ ૧૯૭૮માં માત્ર ૧૪ હતી, જે ૨૦૧૪માં વધીને ૨૪ થઈ. ૨૦૧૮માં ૨૬ અને ૨૦૨૪માં ૨૪ છે. હિન્દી ભાષા શીખવાવથી બિનમરાઠી - ભાજપી ઉમેદવારો જીતી જાય છે એવી ફરિયાદ પણ બરાબર નથી. વડાપ્રધાન નરેન્દ્ર મોદી અને અમિત શાહ મહારાષ્ટ્રની જાહેરસભાઓમાં મરાઠીથી શરૂઆત કરીને હિન્દીમાં ભાષાનું કરેછે અને શ્રોતાઓસમજેછે, તાણીઓપાડેછે. મોદી કે અમિત શાહ મરાઠી ભાષાનું સંસ્ક્રાન કરેછે. અસ્ત્રિતા સ્વીકારેછે. હરુગળા વર્ષે મરાઠી સાહિત્યકારોને આમંત્રિને મોદીએ મરાઠી સાહિત્યનો જે અઙૃત પરિચય આપ્યો, તેસંભળીને સૌ આશ્ર્યકિંત થઈ ગયા હતા. મરાઠી ભાષાને કલાસિકલ લેન્ઝવનોને દરજા આપીને સંન્માનિત મોદીએ કરી, તે ભૂલી ગયા? પણ આ રાજકોરણ છે! ભાષા શાર છે કે શત્ર ? હેવે ચુંટણીમાં મતદારોના કુચાદા ઉપર આધાર છે, પણ ભાષાના પ્રશ્ને હિંસાચાર થાય તો તેની અસર અવળી પડી શકે, પણ કોણેસ અને રાખવાદી કોણેસના શરક પવારે અલગ રહીને અંતર રાખ્યું છે, કરણ કે મુંબઈસુધારાની સાથેસાથ બિલાર વિધાનસભાની ચુંટણી પણ છે, તેથી કોણેસને હિન્દી વિરોધ પોષાય નાલી. અલબત્ત, મહારાષ્ટ્રની સુધરાઈઓની ચુંટણીમાં ચાહુલ ગાંધીના ઈન્દ્રિ. મોરચાની કોઈ ભૂમિકા - ભાગીદારી નથી. કોણેસ અલગ ઉમેદવારો ઊભા રાખશે. શિવસેના અને મનસેનું જોડાણ થઈને એક બને છે કે પદી પોતાના અલગ અલગ ઉમેદવારો રાખે છે તે જોવાનું છે. અલગ હોય તો રાજ ટાકે વધુ બેઠકો માગશે અને જો સુધરાઈઓ - વિશેષ મુંબઈમાં - ટાકરેબંધુ બાહુમતી મેળવે તો પછી વિધાનસભાની ચુંટણીમાં પણ રાહુલ ગાંધીના મોરચાની ભાગીદારી નાલી હોય.

યુદ્ધ ભૂલાવા લાગ્યું. માનો કે નવી પેટીની જનતાનાં મનમાંથી ભૂલાઇ જ ગાયું

વિશ્વપુરુષ ને જીવાતું જીવનઃ તમ બી ઓર અભ ભી!

- તોપો ગર્જી રહી
હતી પણ એ
શોરબકોરમાં
કોઈક એવું
પણ હતું જોણે
વિટામિનએ 'નું
વિશ્લેષણા
કરીને માનવ
શરીર પર
અની અસરનાં
સંદ્ઘોશનમાં
વ્યસ્ત હતું.

આજકાલ જ્યારે જગત પર એક વધુ સંભવિત વિશ્વ યુદ્ધના ભાષકારા વાગી રહ્યા છે ત્યારે જગતભરનાં મેળેજિન્સ અને અખભારો ફ્લેશબેન્ક રૂપે બીજા વિશ્વયુદ્ધ પરના લેખો, ત્યારનાં ખતરનાક સંસ્મરણો અને યુદ્ધનાં ફોટાઓથી ભરી રહ્યા છે. યુદ્ધ વખતનાં લોકો ભલે હુંબી હોય કે હિમતવાન હોય, પણ યુદ્ધના એ દિવસોને ખૂબ ટેસો લઈ લઈને આજના લોકો યાદ કરી રહ્યા છે. મા-બાપ એમનાં સંતાનોને અને દાદા-દાદી એમનાં પોત્ર-પોત્રીઓને યુદ્ધના દિવસોને યાદ કરીને કહે છે કે કેવી રીતે એ લોકોએ કે પછી એમની પહેલાંની પેટીએ યુદ્ધના દિવસો પસાર કર્યા હતા, એ વખતે શું શું થયું હતું, કેવી કેવી મુશ્કેલીઓનો સાનો કરવો પડ્યો હતો વગેરે વગેરે મેં મુસાલીનથી હિટલર અને પર્લ હાર્બરથી ડિરોશિમા અણુબોબુસુધીના ભીખાણ યુદ્ધના અનેક લેખો જોયા છે,

પણ એ સમેયે એવી ઘણી બધી ઘટનાઓ એ વર્ષોમાં ઘટી જેમનો એ ભયાવહ વિશ્વયુદ્ધ સાથે કોઈ સંબંધ નહોતો. એ બધા જ વ્યક્તિગત પ્રયાસો હતા. સરકારો તો યુદ્ધમાં રચીપચી હતી, જેમની પહેલી ને છેલ્લી ફરજ માત્ર યુદ્ધ અને યુદ્ધ કરવાની જ હતી.-પણ યાદ રાખજો કે ત્યારે અનેક ક્ષેત્રમાં કાંતિકારી કામ પણ થયેલા, જેમકે એ જ કાળખંડમાં, અર્નેસ્ટ હેમ્પેંગેએ એમની શ્રેષ્ઠ ફૂટ ફોર રૂમ ધ બેલ ટોલ્સ' લખી. યુછ્ન ઓ નીલેલોંગ ડેઝ જન્ની' અને ઠન ધ નાઈટ' લખી, આર્થર કોસલેરાઇનેસ એટ નૂન' લખી, ટી. એસ. એલિયટે ફોર કવાટેન્ટ' પ્રકાશિત કરી, સોમરસેટ મોરેથ રેજર્સ એજ' પ્રગત કરી, કામુએ કેલિશુલા', જ્યોર્જ આરબેલેએનિમલ ફાર્મ' જેવી કૃતિનું સર્જન કર્યું તો આર્થર મિલરે ઓલ માય સન્સ' અને જેમ્સ થબરિમેન વુમન એન્ડ હોર્સ' અને એમનું મપ્યાત પુસ્તક 'થર્નર કાર્નિવલ'ને લખીને પૂરી કરીને પ્રકાશિત કરી. એ જ સમય દરમયાન, સાર્ટ-કામુ-રસેલ અને હેરલાદ લાસકી જેવા વિચારકોએ એમના મહત્વનાં લેખનકાર્યો પૂર્ણ કર્યા. જ્યારે ચર્ચિલ મોરી રાત સુધી એની ચહીતી બ્રાન્ડિને ચુસ્કી લેતા લેતા એની જાણીની સિગારનો કસ બેચતા વિચારતો હતો અને હિટલર બોખ વરસાવી રહ્યો હતો ત્યારે આ બધું સર્જનાત્ક કામ પણ ચાલી રહ્યું હતું, જેનો આજે કોઈ ઉલ્લેખ નથી કરી રહ્યા. સિગાર પીવાતી રહી, હિટલરનું મૃત્યુ થયું, ખેડેર શહેરો ફરીથી વસી ગયા. યુદ્ધ ભૂલાવા લાગ્યું. માનો કે નવી પેટીની જનતાનાં મનમાંથી અલાઈ જ ગયાં, પણ મેલાં લખાન ગાંન સેચે રહ્યા હતું, પણ ચાંપાણાં જીતનમાં ચાંપાણ

બનાવીને રાખ્યું છે!

ભારતમા અં દિવસામા વાચ્યક ભગવતીયરણ વમાના ચિત્રલખાં, ઉપરનાથ અશ્કનીનિરતી દીવારે' અને યશપાલની વાર્તાઓ વાંચ્યા હતા. કવિતા પ્રેમિઓ મહાદૈવીની 'દીપશિખા' કવિતામાંનાં છાયાવાદ પર એક આગવી મસ્તીથી માથું ધૂંખાવી રહ્યા હતા. આ જ વર્ષોમાં 'ગેસલાઈટ', 'રેડિઓ', 'સિન્ટીઝન કેન', 'પિપ્મેલિયન', 'વોલ્ટ ડિજનીની બાઘી' વગેરે અધૂત અંગ્રેજ ફિલ્મો રિલીઝ થઈ હતી. યુદ્ધગ્રસ્ત મોસ્કોમાંવોર એન્ડ પીસ' અને 'સિન્ઝ્રોલા' પર આધારિત ઓપેરા (સંગીતનૃત્ય નાટકો) બન્યાં. આમ છતાં, સમગ્ર વિશ્વની આમ જનતા માટે એ બહુ જ કપરા દિવસો હતા. એ વખતે અમેરિકામાં જૂતા પણ રેશનકાર્ડ પર મળતા, હુંલેન્ડ ને ભારતમાં અનાજ ઉપરાંત કાપડ પણ રેશનકાર્ડ પર મળતા હતા. અને એ જ સમયે યુદ્ધગ્રસ્ત દુનિયામાં પેનાસિલીન' વાની શોધ થઈ રહી હતી, પહેલું લેવિકોપર બની રહ્યું હતું, પહેલું ચુંબકીય ટેપ રેકોર્ડર અને પહેલું ઓટોમેટિક કમ્પ્યુટર તૈયાર થઈ રહાં હતું.

તોપો ગર્જા રહી હતી પણ એ શોરબકોરમાં કોઈક એવું પણ હતું જેણે વિટામિનએનું વિશ્વેષક કરીને માનવ શરીર પર એની અસરનાં સંધોશનમાં વસ્ત હતું. ઈતિહાસના યોથું જેવાં ભલે જાડા પુસ્તકમાં લખવામાં આવે કે પછી દૈનિક અખબારોમાં કે સામાલિક સામયિકોમાં લેખના રૂપમાં સચ્ચવાય, પણ એમાં ઉત્ક્ષેપ માત્ર ને માત્ર મોટા મોટા નેતાઓની પ્રવૃત્તિઓ અને એમની સત્તા ઉથળપાથળનો જ કરવામાં આવે છે. જુઝોને, જ્યારે આપણે ત્યાં ૧૯૮૮ પમાં ત્યારનાં સત્તાધારી કુંગ્રેસ પક્ષના ૧૦૦ વર્ષ થયાની ભવ્ય ઉજવણી થઈ તો ત્યારે કુંગ્રેસનાં મહાન અને મોટા મોટા નેતાઓની વાતો થઈ, પણ કોઈને કવિ મેથિલિશરરણ ગુમ, માધ્યનલાલ ચતુર્વેદી, બાલકૃષ્ણ શર્મા નવીન, સુભમણ્યમ ભારતી યાદ નહીં આવ્યા, જે એ જ સરકાર વિશે આદર્શ લેખો લખી રહ્યા હતા. કોઈને ગણેશશંકર વિદ્યાર્થી યાદ ન આવ્યા? બધા હિટલર અને ચર્ચિલ વિશે જ વાત કરે છે, પણ એ જ સમયે, ચિત્રકાર માતીસ એનાં શ્રેષ્ઠ ચિત્રો બનાવી રહ્યો હતો, પણ એનાં વિશે કોઈ એક હરફ પૂરતું યે વાત કરતું નથી. આજે ૨૦૨૮ પમાં પણ ફરી યુદ્ધનો માહોલ છે તો ઈતિહાસમાં બૌબમારા, લશકરો, લાશો સિવાય, આજની કઈ કઈ વાતો યાદ રાખવામાં આવશે?

આપણે જાણીયે છીએ કે લઘુગ્રહો પુષ્વીની ભ્રમણકથાની નજીક જાય છે

લઘુગ્રહ કેટલા મહિતવના!

અત્યાર સુધી એ વાત સ્પષ્ટ થઈ ચુકી છે કે ઘણા લઘુગ્રહોમાં બહુમૂલ્ય ધાતુ જેમકે પ્લેટેનિયમ, નિકલ અને સોના તેમજ પાણી (હાઇડ્રોજન અને ઓક્સિજનના રૂપમાં) મોજૂદ હોય છે.

સાલ ૨૦૦૬માં જ્યારે ખૂટો ગ્રહનું પદ્ધતન થયું, ત્યારથી વૈજ્ઞાનિક સમુદ્દર અને ખગોળિય વિષયો પર રૂપી રાખવાવાળા સમુદ્દરાયોએ મળીને ત૩ જૂનને લઘુગ્રહ દિવસ મનાવવાનો શરૂ કર્યો છે. આ કોઈ રાષ્ટ્રીય કે આંતરરાષ્ટ્રીય દિવસ નથી, સમાન રૂપી ધરાવતા વૈજ્ઞાનિકો, મીડિયા કર્મચારીઓ, વૈજ્ઞાનિક પ્રકશન ગ્રહો અને સોશિયલ નેટવર્કમાં સક્રિય લોકોનો ગ્રહોના અભ્યાસ પરયે ઉત્સુકતાનો એક સમૂહ છે. તેથી જ લઘુગ્રહ અથવા ઇવોઈ પ્લેનેટ તે ને લઈને કોઈ કાર્ય યોજના કે કોઈ લક્ષ્ય નથી હોતું. આને માત્ર ગ્રહોના અભ્યાસ દિવસ તરીકે વિનાહિત કરવામાં આવેલ છે આની કોઈ નિશ્ચિત થીમ નથી હોતી તે ઉપરાંત ૨૦૨૪ની થીમ – ‘સૌર મંડળની નવી ઉત્પત્તિ’ઓ અને ધૃપાયેલી નવી શોધો’ ની આજુબાજુ ઘેરાયેલી છે. ખાસ કરીને ટ્રાન્સ-નેટ્વર્કનિયન બોડીઝની ખોજ દ્વારા. આ બધા બિંદુ મળીને માનવ સમાજમાં વિજ્ઞાન, શિક્ષા, સમજ અને કલ્પનાને એક નવી દિશા આપે છે. લઘુગ્રહ જેમને એસ્ટેરોયડ પણ કહેવાય છે તેને માટે જાગ્રત્તાનું

એ ખરેખર બ્રહ્માંડને સંપૂર્ણપણે જાગું.
આપણો જાળીયે છીએ કે લઘુગાહો પૃથ્વીની ભ્રમણકક્ષાની
૧૮૮ લાંબા હૈ, જે અત્યારે તેઓ મિનિ ગેડી હોય હુંદું જાના

થાય તો ભવિષ્યમાં કોઈ લઘુગ્રહ જો પૃથ્વીને અથડાવાની
સ્થિતિમાં હોય તો આપણે તેનો રસ્તો બદલવાનું વિચારી શકીયે

દી ભ્રમણકક્ષાની સૌરમંડળના શરૂઆતના દિવસોની વધેલી સામગ્રી છે. આને જ્યાંથી જ્યાંપે ગમજ થાયે રહેતું હોય તેઓ કેવી રીતે ખરૂં હશે.

સાથે એમ પણ કે સૌરમંડળની રચના કઈ રીતે થઈ હશે અને ધરતી પર જીવન માટે જરૂરી તત્ત્વો કયાંથી અને કઈ રીતે પહોંચ્યા હશે.

અત્યાર સુધી એ વાત સ્પષ્ટ થઈ ચુકી છે કે ઘણા લધુગ્રહોમાં બહુમૂલ્ય ધાતુ જેમકે પ્લેટેનિયમ, નિકલ અને સોના તેમજ પાણી (હાઇઝ્રોજન અને ઓક્સિઝનના રૂપમાં) મોજૂદ હોય છે. આવી સ્થિતિમાં ભવિષ્યમાં માનવી પૃથ્વીના સંસાધનાનો ઓછા અથવા ખલાસ થઈ જવા બાદ પ્રયત્ન કરશે કે અંતરિક્ષમાં આવા સંસાધનો હાંસલ કરી શકે. તદ ઉપરાંત અંતરિક્ષ સ્ટેશનોને સાલાય ટેવા માટે આ ખનિજોનો ઉપયોગ કરી શકાય છે. એક તરફથી આ પ્રયત્ન અંતરિક્ષ અર્થવ્યવસ્થા માટે એક નવો માર્ગ ખોલી શકશે. છેલ્લાં ઘણાં વર્ષોથી મનુષ્ય આ લધુગ્રહો પર ઘણા પ્રકારના મિશન મોકલવાની કોણિશ કરી રહી છે. ભવિષ્યમાં આને મોકલવાથી આપણી રોકેટ ટેકિનિક તેમજ સ્વસંચાલિત રોબોટિક્સ નવી ઊંચાઈએ પહોંચશે. સાથે જ આ ગ્રહો દ્વારા વૈજ્ઞાનિકી એ જીજાવા માટે સક્ષમ સાબિત થશે કે ધરતી પર જીવન કંઈ રીતે નિર્માણ થયું? વૈજ્ઞાનિકોનું એવું માનવું છે કે, આ લધુગ્રહો દ્વારા જ ધરતી પર કાર્બોનિક પદાર્થ અને પાણી પહોંચ્યું હશે, જેનાથી જીવન સંભવ થયું હશે. પરંતુ આ એક અનુમાન જ છે. ભવિષ્યમાં લધુગ્રહોના વ્યાપક અભ્યાસથી એ અનુમાન પર વાસ્તવિકતાની મોહર લાગી શકે. ભવિષ્યમાં મનુષ્ય મંગળ ગ્રહ અને તેના આગળનાં મિશનો પર સર્બ ઓપરેશન હાથ ધરશે. ત્યારે આ જ લધુગ્રહને સ્ટોપિંગ પોર્ટ-2, અશવાક્રાંત રેશન, તરીકે ઉપયોગ શરીર શકે હો

હું પાર્ટાઇમ એક્ટર, કુલ ટાઇમ પોલિટિશિયન : સ્મૃતિ દરાની

‘કયુંકી સાસ ભી કખી બહુ થી ર’થી એકિંગમાં કમ બેક કરવા પર સ્મૃતિ દરાનીએ વાત કરી

ઘણા સમયી સ્મૃતિ દરાની અને અમર ઉપાયાય ફરી ‘કયુંકી સાસ ભી કખી બહુ થી’ સિરીયલ કરવાના હોવાની ચર્ચા હતી. આપણે એકતા કપૂર અને સિરીયલની ટીમ દ્વારા સિરીયલનો પ્રોમો રજૂ કરીને સિરીયલની જાહેરત કરી દેવાઈ છે. ત્યારે સ્મૃતિ દરાનીએ ટીવીમાં પાણી કરવા અંગે અને રાજકીય શસ્કર અંગે વાત કરી હતી. તે કઈ રીતે નંને દુનિયા વચ્ચે સંતુલન જાણવે છે, તે અંગે પણ તેણે વાત કરી હતી.

શું સ્મૃતિ દરાની ફરી ટીવી પર પાણી કરવા અંગે નર્સસ છે નહીં, અને એંગે સ્મૃતિએ કહું, “હું એક રાજકીય શસ્કર અંગે પણ પડકર ફેંકે એનાથી હું કચારેન નર્સ ન થઈ શકું. હું એક કુલ ટાઇમ પોલિટિશિયન અને પાર્ટાઇમ એક્ટર છું.” તેણે હંમેશા એકસાથે વધું માટે કર્યું છે, તે

અંગે સ્મૃતિ દરાનીએ કહું, “જે રીતે કેટલાંક રાજકીયાઓ ક્યારેક વીલાત કરે છે, કોઈ શિશ્વક છે, કોઈ પત્રકાર છે, એમ હું પાર્ટ ટાઇમ એક્ટર છું. હું સાથે એકથી વધુ કામ કરી શકું છું, જે સ્વીકારનું ઘણાં લોકો માટે અધિકાર છે.”

આ લોકો વચ્ચે અને પોતાનામાં અંતરની વાત કરતા સ્મૃતિ જાણવે છે, “એમની સાથે કોઈ વીડિયોગ્રાફર નહીં હોય. કોઈ મેકઅપ કરનારાં કે સ્કિપ રાઇટર નહીં હોય. હું બસ લોકોના ઘણામાં આવી ગઈ છું. એક રઘુ વર્ષની વ્યક્તિગતી ૨૫ વર્ષ લાંબા કારકિર્દી હોય, એ પણ માત્ર રાજકીયથાના નહીં પણ રાજકીયથાના પણ બરી, એ આશીર્વાદથી જ મળે.”

બે દાયકા પહેલાં જયારે સ્મૃતિ દરાનીએ ટીવીની સફર શરૂ કરી ત્યારે અને આજે ટીવી પ્રાયે

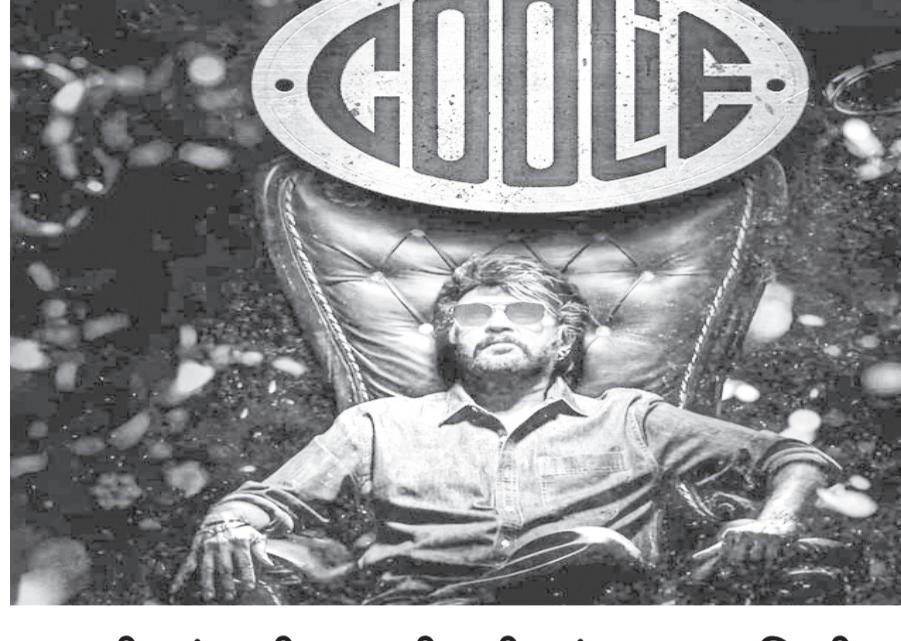

લોકોના વલઘણમાં આવેલા ફિલ્મ અંગે સ્મૃતિ દરાનીએ જાણાયું, “ટીવી સાથે થોડું સાવકી મા જેણું વર્તન થઈ રહ્યું છે. ફિલ્મ માટે સૌથી વધુ આકારણું અને માન હોય છે. આજે એંગીટીને તેમની પોતાની વાગ્યાઓ અને દર્શકવર્ગ મળી રહ્યો છે. ટીવીએ ભેટે ગયા વર્ષ ૩૦ હજાર કરોડની કમાણી કરી હોય તેમ છતાં, તેની જોઈએ એટલી નોંધ લેવાતી નથી.”

ટીવી હન્ડસ્ટ્રીનાં સર અને અસર અંગે વાત કરતા તેણે આગળ જાણાયું, “જો તેમે ટીવી અને એંગીટી બંને ભેટાં કરો એપાણું પણ હજાર કરોડના માર્કેટની વાત કરી રહ્યા હોય. આ એક એવી ક્રેટિવ ઇન્ડસ્ટ્રી છે, જેમાં પિપુલ માર્કેટમાં સામાજિક, સાંસ્કૃતિક અને આર્થિક ક્ષમતા રહેલી છે- જેની પ્રધાનમંત્રીએ પણ નોંધ લીધી છે.”

આ સફરમાં ટીકાના સામના અંગે સ્મૃતિ દરાનીએ કહું, “એક પૂર્વગ્રહ એવો પણ નથી કે કલાકારો સંવિધાનિક સેવાઓ અંગે ગંભીર નથી. તો મારે એ બતાવી દેવું હતું કે મીટિયા સેત્રમાંથી કોઈ પણ ગંગારાથી સેવાઓ આપવાની ક્ષમતા રહેલી છે. મેં છેક જીમનીથી શરૂઆત કરીને ત્યાં સુધીની સફર બેઠી અને હું મારા સહકારીઓનું સાન્માન પામવા ઈંચ્છાટી હતી.”

આ સિરીયલ કરવા બદલ થયેલી ટીકા અંગે તેણે જાણાયું, “એ ટીકાનો કોઈ મતલબ નથી, એ શોમાં મેરીટલ રેપ, યુથનેશ્વરા, શિક્ષણ જીવા કરોડાર માર્કેટની વાત કરી રહ્યા હોય. આ એક એવી ક્રેટિવ ઇન્ડસ્ટ્રી છે, જેમાં પિપુલ માર્કેટમાં પણ રઘુ વર્ષ પહેલાં કોઈ બોલન્ટું નહોંતું. ૧૦.૩૦નો સમય જે નીચેસ ગણાતો તેને અમે પ્રાઈમ ટાઈમ બનાવી દીધો હતો.”

રજનીકાંતની ‘કૂલી’ની મુંજવળણ: રિલીઝ અને OTT વચ્ચે કેટલો ગોપ રાખવો? જો ‘કૂલી’ને ચાર અઠવાડિયા વહેલી રિલીઝ કરાય તો, ડિજિટલ રાએટસના ૧૫ કરોડ વધારે મળી શકે

હોય કે આ ફિલ્મ નજીકના ભવિષ્યમાં એંગીટી પર જોવા મળવાની નથી, તો એ લોકો શિએટરમાં આવવા લલચાશે. આ બાબતે નિયમનું ફરજિયાત પાલન કરવા માટે મલ્ટિપ્લેક્સ એન્ટરન્સ દ્વારા કેટલાંક ડિક્રિપ્શન બનાવવામાં આવ્યા છે. જે પ્રોડ્યુસર તેમની સાથે સહભાગ પણ પણ તેણે નુકસાની યુક્તવી પડે છે.

શિથિત એવી છે કે રિલિટલ પ્લેટફર્મ્સ ‘કૂલી’ ફિલ્મના બિંબો આવી રહી છે. આ ફિલ્મને રિલીઝ કરવા પર જાણાયા અનિયમનું ફરજિયાત એન્ટરન્સ દ્વારા નિયમ બનાવવામાં આવ્યા છે. જે પ્રોડ્યુસર તેણે નુકસાની એંગીટી પર ચાર અઠવાડિયા પણ તેણે નુકસાની યુક્તવી પડે છે.

જાણીકાંતની આ ફિલ્મ ૧૫૦ કરોડના જરૂરેને થાકું, ત્યાંથી ૧૦૦ રઘુ વર્ષનું અધિકાર નથી. સન પિકચર્સ મલ્ટિપ્લેક્સના નિયમ મુજબ ફિલ્મ આંક અઠવાડિયા પણ રિલીઝ કરે તો તેણે માત્ર ૧૧૫ કરોડ જુદુંથી.

જાણીકાંતની આ ફિલ્મ ૧૫૦ કરોડના જરૂરેને થાકું, ત્યાંથી ૧૦૦ રઘુ વર્ષનું અધિકાર નથી. સન પિકચર્સનું સંજ્ય દર્શકરાત્રિની વિશે ‘કૂલી’ સાથે સંજ્ય દર્શકરાત્રિની વિશે ‘કૂલું’ પર જાણાયું છે. જે પ્રાયો જાણાયું છે, તે બધા નોંધ લીધી છે.

અન્ય નિયમનું વાત એ છે કે રિટિલ રેશન, કિંદ્રાયા અઠવાડિયા ને જુનિયર એન્ટીગ્રાન્ટી ફિલ્મ ‘વોર ૨’ બોક્સ એંડ ટ્રાન્સ્ફર પર ‘કૂલી’ સામે ટક્કર લેવા તેયાર છે. આ શિથિતમાં સંખ્યાં સંજ્ય દર્શકરાત્રિની વિશે ‘કૂલું’ પર જાણાયું છે. જે પ્રાયો જાણાયું છે, તે બધા નોંધ લીધી છે.

અન્ય નિયમનું વાત એ છે કે રિટિલ રેશન, કિંદ્રાયા અઠવાડિયા ને જુનિયર એન્ટીગ્રાન્ટી ફિલ્મ ‘વોર ૨’ બોક્સ એંડ ટ્રાન્સ્ફર પર ‘કૂલી’ એંગીટી ટર્નાર્ની વિશે ‘કૂલું’ પર જાણાયું છે. જે પ્રાયો જાણાયું છે, તે બધા નોંધ લીધી છે.

અન્ય નિયમનું વાત એ છે કે રિટિલ રેશન, કિંદ્રાયા અઠવાડિયા ને જુનિયર એન્ટીગ્રાન્ટી ફિલ્મ ‘વોર ૨’ બોક્સ એંડ ટ્રાન્સ્ફર પર ‘કૂલી’ એંગીટી ટર્નાર્ની વિશે ‘કૂલું’ પર જાણાયું છે. જે પ્રાયો જાણાયું છે, તે બધા નોંધ લીધી છે.

અન્ય નિયમનું વાત એ છે કે રિટિલ રેશન, કિંદ્રાયા અઠવાડિયા ને જુનિયર એન્ટીગ્રાન્ટી ફિલ્મ ‘વોર ૨’ બોક્સ એંડ ટ્રાન્સ્ફર પર ‘કૂલી’ એંગીટી ટર્નાર્ની વિશે ‘કૂલું’ પર જાણાયું છે. જે પ્રાયો જાણાયું છે, તે બધા નોંધ લીધી છે.

અન્ય નિયમનું વાત એ છે કે રિટિલ રેશન, કિંદ્રાયા અઠવાડિયા ને જુનિયર એન્ટીગ્રાન્ટી ફિલ્મ ‘વોર ૨’ બોક્સ એંડ ટ્ર

